

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för hälsa, vård och välfärd
Avdelningen för psykologi

Spotlight-effekt och tillit i relation till syskonplacering

Philip Tordsson

C-uppsats i psykologi, HT 2020

Kurskod: PSA122

Handledare: Farah Moniri

Examinator: Eric Hansen

Spotlight-effekt och tillit i relation till syskonplacering

Philip Tordsson

Att känna sig bevakad är mänskligt, det kan dock vara så att personen ifråga inte är så bevakad som den tror, detta kallas för spotlight-effekt. Åttioåtta högskolestudenter på en högskola i Mellansverige fyllde i en enkät som mätte syskonplacering (om de var äldsta barnet, yngsta barnet, mellanbarn, eller ensam barn), graden de känner sig bevakade samt tillit till andra. Hypotesen till denna studie var att det finns skillnader mellan individer med olika födelseordning beträffande spotlight-effekt och tillit till andra. För att mäta det användes envägs variansanalyser och Pearsons korrelation. Resultaten visade att ensam barn tenderade ha en högre nivå av spotlight-effekt än individer med syskon men skillnaden var inte signifikant. Mellanbarnen erhöll högsta nivån av tillit till andra men skillnaden var inte signifikant. Ett icke-signifikant negativt samband visades mellan spotlight-effekt och tillit. Uppföljande studier torde undersöka spotlight-effekten ur ett positivt/negativt perspektiv, samt eventuell förändring av familjehemmet då små skillnader visades gällande födelseordning.

keywords: the spotlight-effect, trust, birth order, family, college students

Inledning

I dagens samhälle kan det tänkas vara väldigt enkelt att känna sig bevakad och iakttagen. Speciellt med tanke på all kameraövervakning och sociala medier. Att känna sig mer bevakad än vad man egentligen är, är något som människan antagligen gjort i alla tider. Långt innan sociala medier och ny teknologisk kameraövervakning fanns i våra vardagliga liv. Att känna sig mer övervakad än vad man egentligen är kan vara både positivt och negativt, det beror helt enkelt på vad det gäller. Har du fått en stor fläck på din vita t-shirt, eller har du sagt något du ångrar, så hoppas du kanske innerligt att ingen såg den stora pinsamma fläcken på din alldeles nya t-shirt, eller uppmärksammade de konstiga sakerna du sa. Har du å andra sidan varit duktig under en längre period och gått till gymmet fem dagar i veckan, samt ätit en nyttig kost och på så vis fått ett, enligt dig själv, mer attraktivt utseende, så är det kanske även här lätt att tro att många har uppmärksammat dig. Här kan du ha blivit utsatt för spotlight-effekten, denna effekt betyder ungefär att folk har en tendens att tro att deras beteende skulle uppmärksammas och minnas av andra människor i högre grad än vad det egentligen gör (Haikal & Hong, 2010). Något som kan tänkas påverka människor i deras uppfattning om att vara bevakad eller inte är tillit till andra människor. Det kan antas att en person med mycket tillit till andra människor skulle känna sig mindre iakttagen än en person som har lägre tillit till andra människor. Det kan ju som precis nämnts spekuleras i om det är positivt eller negativt att känna sig mer iakttagen än andra, men att ha en högre tillit till andra människor borde ändå ses som något positivt. Självfallet går det ju även här att vara kritisk och säga att tillit till andra människor mycket väl skulle kunna vara något negativt, att det skulle anses att vara naiv och blåögd, och att en person med alltför mycket tillit till andra skulle riskera att bli utnyttjad och fara illa. Man kan anta att vissa människor har en tendens att lättare tro att de är bevakade av andra, precis som att vissa människor har mer tillit till andra än andra människor. Denna studie undersökte ifall

födelseordningen spelar in när det kommer till att känna sig mer bevakad än andra. Studien kom även att utifrån födelseordningen undersöka deltagarnas tillit till andra, samt försöka ta reda på om det finns ett samband mellan att känna sig bevakad och ha tillit till andra människor. Författaren till studien kunde i sin bekantskapskrets uppmärksamma skillnader mellan individer av olika födelseordning i vad som kunde uppfattas som spotlight-effekt, i hur mycket olika individer ansåg sig vara bevakade och tro sig bli sedda. Även graden av tillit uppfattades som att den kunde skilja sig åt beträffande födelseordning. Då det inte fanns någon tidigare studie som fokuserade på spotlight-effekt i relation till födelseordning ville författaren undersöka om det kunde existera vissa skillnader, detta tillsammans med graden av tillit hos deltagarna. Vilken ordning i syskonskaran du är född i, eller om du är ensam barn, kan tänkas vara obetydligt när man uppnår vuxen ålder och inte längre bor hemma hos föräldrarna och eventuella syskon, men är det verkligen det?

Definition av spotlight-effekten och närbesläktade begrepp

Spotlight-effekten kan översättas till "ramplyuseffekten" och refererar till tendensen folk kan ha där de tror att deras beteende skulle noteras och minnas lättare av andra än vad som egentligen är fallet. Ett närbesläktat begrepp är illusion of transparency och kan översättas till illusionen om genomsynlighet. Detta begrepp refererar till tendensen folk kan ha där de överskattar hur synbara deras inre känslor är för andra. En viktig skillnad mellan dessa två fenomen är hur man uppmärksammar sig själv. Spotlight-effekten fokuserar på yttre uppmärksamhet av sig själv, alltså hur man uppmärksammar sig själv utifrån observerarens perspektiv. Till exempel att en person tror att många människor lade märke till något pinsamt denne sa i en konversation på jobbet. Illusionen om genomsynlighet fokuserar däremot på inre uppmärksamhet av sig själv, på ens tankar och känslor. Till exempel att en person tror att dennes inre känslor, kanske sorg eller skam, skulle "läcka ut" ur kroppen och bli synbara för människor runt omkring (Haikal & Hong, 2010).

Gilovich och Savitsky (1999) lät deltagare klä på sig en t-shirt med ett pinsamt motiv och gå in i ett rum där det satt andra människor och fyllde i enkäter. Efteråt ombads deltagarna att uppskatta hur många de trodde hade uppmärksammat deras t-shirt. Det visade sig att deltagarna överskattade antalet personer som lagt märke till deras t-shirt, med råge. De trodde alltså att väldigt många hade lagt märke till deras t-shirt, fast det i själva verket var väldigt få som hade noterat deras klädsel. Denna effekt påvisades också i en rad andra experiment. Till exempel tenderade deltagare i en gruppdiskussion att överskatta uppmärksamheten de fick av deras bidrag, både positiva och negativa. Det påvisades också att deltagare som var frånvarande under en del av ett experiment tenderade att tro att deras frånvaro var mer synbar för de andra deltagarna än den egentligen var. Deltagare trodde alltså att andra deltagare lade märke till dem mer, även deras frånvaro, än vad som egentligen var fallet. Författarna tror att en anledning till varför spotlight-effekten uppstod var för att uppskattningar om hur personer framträder i andras ögon påverkas av hur de framträder i sina egna ögon.

Sundgren och Wall (2008) delade upp deltagare i två grupper som skulle svara på vad de hade för attityder till fuskandets konsekvenser. En enkät med tre övergripande frågeområden användes som mätinstrument där attityder till fuskandets konsekvenser var ett. Den ena gruppen (experimentgruppen) gav svaren öppet till försöksledaren och den andra gruppen (kontrollgruppen) fick svara anonymt. Det visade sig att kontrollgruppen såg mycket allvarigare på fusk än experimentgruppen, och forskarna spekulerade kring om det kunde bero på att den oövervakade gruppen, kontrollgruppen, ville förvalta förtroendet som getts dem och att överträdelser skulle kunna begränsa deras nuvarande frihet. De spekulerade också kring om det kunde bero på spotlight-effekten, alltså att de upplevde sig övervakade fast de inte var det.

I en annan studie (Brown & Stopa, 2007) där deltagarna fick utföra en minnesuppgift delades försökspersonerna upp i två grupper där en grupp är mer bevakad än den andra, för att på så vis undersöka om spotlight-effekten tenderar att ha olika nivåer i grupperna. Gruppen som var mer socialt utvärderad fick utföra en kort minnesuppgift som var filmad öppet. De fick informationen att deras uppgift skulle bli utvärderad av en grupp av experter i kommunikationsfärdigheter senare. Gruppen som var mindre socialt utvärderad fick utföra samma uppgift, men hade uppfattningen att den som utförde experimentet endast var intresserad av att koda antalet viktiga händelser de kunde återkalla. Denna grupp blev dock filmad utan deras vetskap. Deltagare fick sedan utföra mätningar som bedömde rädsla av negativ utvärdering och depression. En oberoende bedömare som var blind för de experimentella förhållandena tittade på videobanden av deltagarna och utförde av bedömares version av dessa mätningar. Både deltagare och den oberoende bedömaren använde bland annat en SAPT-Q (Self-Awareness and Task Performance Questionnaire). Det visade sig att personer i gruppen som var mer socialt utvärderad hade en högre nivå av spotlight-effekten samt kände sig mer negativt utvärderade när de utförde uppgiften. I studien undersöktes inte bara spotlight-effekten utan även illusionen om genomsynlighet. För att mäta spotlight-effekten och illusionen om genomsynlighet jämfördes deltagarnas förutsagda självbetyg av offentlig och privat självmedvetenhet på den modifierade SSAS skalan (Situational Self-Awareness Scale) med bedömarens betyg om hur väl han eller hon kunde upptäcka deltagarnas offentliga och privata självmedvetenhetsproblem under minnesuppgiften. Det visade sig att det inte fanns någon signifikant skillnad mellan grupperna när det kom till nivån av illusionen om genomsynlighet, men, i gruppen som var lågt socialt utvärderad var nivån av illusionen om genomsynlighet högre än nivån av spotlight-effekten. Det motsatta visade sig i gruppen som var mer socialt utvärderad, där var alltså nivån av spotlight-effekten högre än nivån av illusionen om genomsynlighet. Här drog författarna slutsatsen att spotlight-effekten kan vara specifik till socialt utvärderade angelägenheter. Illusionen om genomsynlighet, å andra sidan, verkar representera generella drag av sociala eller offentliga ångestangelägenheter. Författarna efterfrågade dock en mer precis studie om hur spotlight-effekten och illusionen om genomsynlighet spelar in i social ångest.

I en artikel (Gilovich, Kruger, & Medvec, 2002) bestående av tre delstudier som rör spotlight-effekten fokuserade författarna på att undersöka hur mycket i fokus som försökspersonerna, vilka var universitetsstudenter, trodde de stod medan de blev observerade av andra. En av delstudierna undersökte hur mycket i fokus som försökspersonerna trodde de var medan de spelade ett videospel tillsammans med en lagkamrat, samtidigt som de blev observerade av en åskådare. Efter det att försökspersonerna spelat videospel fick de uppskatta vad lagkamraterna och åskådarna ansåg om deras prestation. Här uppskattade försökspersonerna att de blev bedömda till den nivån de faktiskt blev av de som endast observerade, samtidigt som de överskattade hur mycket i fokus de stod utifrån deras lagkamrats håll. Här drog författarna slutsatsen att försökspersonerna inte insåg hur pass upptagna deras lagkamrater faktiskt var själva när de spelade spelet tillsammans med dem. Spotlight-effekten manifesterade sig alltså endast när försökspersonerna uppskattade hur de bedömdes av sina lagkamrater.

Sammanfattningsvis har forskningen kommit fram till att spotlight-effekten existerar i flera sammanhang. Gilovich och Savitsky (1999) kunde påvisa att människor tenderar att överskatta hur många som observerat dem iklädd en specifik t-shirt och en studie (Gilovich, Kruger, & Medvec, 2002) kunde påvisa att människor tror de blir mer observerade av andra, just för att de inte inser hur upptagna andra är med sig själva. Tiden vi lever i idag handlar mycket om att bevakas av andra, till exempel via kameraövervakning och inloggningar med olika former av identifikationer. Det kan antas att en människas tendens av att känna sig övervakad kan påverka dennes tillit till andra människor, vilket är vad nästa avsnitt kommer att behandla.

Tillit till andra och faktorer som skapar det

Generaliserat förtroende är ett av de viktigaste attitydelementen i socialt kapital och social sammanhållning i allmänhet (Putnam, 2000; Uslaner, 2002 i Yucel 2013). Enligt Putnam beror minskande tillit till individer främst på generationsersättning. Tillit till andra människor är något vi alla kan tänkas sträva efter att få, och ge; men vilka människor kan tänkas ha mer tillit till andra, eller vilka kan tänkas ha mindre? När det kommer till tillit till andra människor kopplat till syskonskap upptäckte Yucel att personer med fyra, fem eller fler syskon hade mindre tillit till andra människor jämfört med personer som inte hade några syskon alls. Samtidigt fanns det ingen skillnad i tillit till andra människor mellan de som hade tre eller färre syskon, jämfört med dem som var ensam barn.

Några intressanta resultat uppmärksammas i en studie (Courtiol, Raymond, & Faurie, 2009) där både födelseordning och tillit tas upp. Författarna ville testa hypotesen att födelseordning har betydelse för samarbetsbeteenden mot andra, icke familjemedlemmar, i vuxen ålder. Resultaten visade att individer som var förstfödda i familjen var mindre förtroendefulla och mindre ömsesidiga, alltså mindre benägna att återgälda eller göra en gentjänst. Det fanns ingen signifikant skillnad i tillit och ömsesidighet mellan yngre syskon och ensam barn baserat på födelseordning. Att vara förstfödd i en familj var en bättre förutsägelse för samarbetsvillighet än ålder, kön, inkomst eller religion.

Födelseordning

Som nämnts tidigare i inledningen kunde författaren i sin bekantskapskrets se skillnader mellan personer av olika födelseordning. Eftersom tidigare forskning inte fokuserade på spotlight-effekt i relation till födelseordning ville författaren ta reda på om det kunde finnas några skillnader, detta ihop med graden av tillit hos deltagarna. Här kommer att redovisas några studier som har forskat just kring födelseordning och hur människor kan variera i personlighet i vuxen ålder beroende på hur de spenderat sin första tid i livet.

Bleske-Rechek och Kelley (2014) använde sig av femfaktorsteorin för att se ifall födelseordningsföljd hade någon betydelse på en persons personlighet. Vad som ingår i femfaktorsteorin är; öppenhet, samvetsgrannhet, extraversion, tillmötesgående och neuroticism. Målgruppen var studenter som alla var studerande på universitet. Studenterna fick bedöma sig själva utifrån femfaktorsteorin. De blev också bedömda av sina föräldrar, ett syskon och en vän av samma kön. Resultaten visade att det inte fanns några större skillnader när det kom till födelseordning bland syskon. Bevisen från denna studie visade att skillnader i personlighet snarare är förklarade av skillnader i genetiska dispositioner som kan driva både skillnader i erfarenhet och skillnader i respons till upplevelser, och skillnader i objektivt icke delade miljöer som olika kompisgrupper.

När det kommer till att undersöka ensam barn så kan man titta på forskning som undersöker ifall ensam barn tenderar att ha ett annat beteende i vuxen ålder än de som växt upp med syskon. Lindberg (2015) undersökte bland annat om det skulle finnas någon skillnad i graden av neuroticism och öppenhet mellan ensam barn och personer som växt upp med syskon. En hypotes i denna studie löd att ensam barn har mindre grad av neuroticism och högre grad av öppenhet, resultaten visade dock inga samband med ensam barn relaterat till neuroticism och öppenhet.

I en metaanalys valde författarna att granska tidigare studier där typiska karaktärsdrag gällande förstfödda, mellanbarn, yngsta barn och ensam barn hade hittats. I denna metaanalys (Eckstein et al., 2010) undersökte författarna 200 tidigare studier med statistiskt signifikanta upptäckter av födelseordningskaraktärer. Exempel på typiska karaktärsdrag associerade med

personer av en specifik födelseordningsposition inkluderar intelligens och stort behov för prestation för ensam barn, och känslor av att inte tillhöra, samt hög sällskaplighet för mellanbarn. Det kan spekuleras i att ensam barn har stort behov för prestation på grund av att föräldrarnas ögon endast varit på dem, och inte på andra syskon.

I en ytterligare studie (Marini & Kurtz, 2011) gällande födelseordningsskillnad valde forskarna att endast använda sig av deltagare som kom från familjer med minst två till tre barn där halvsyskon, styvsyskon och adopterade syskon exkluderades. Även här valde forskarna att använda sig av femfaktorsteorin för att undersöka skillnader beträffande födelseordning. I denna studie blev försökspersonerna utvärderade av sig själva, av en förälder och av en vän av samma kön. Det visade sig att de inte fann någon större skillnad i personlighet beträffande försökspersonens födelseordning i familjen oavsett vem som utvärderade dem.

Negativa uppfattningar om ensam barn finns utbredda i vårt samhälle; bland annat ska de vara bortskämda och svåra att tycka om. Några forskare på Nya Zeeland (Stronge, Shaver, Bulbulia, & Sibley 2019) bestämde sig för att ta reda på om det finns några större skillnader mellan vuxna med syskon, och vuxna utan syskon. Över 20,000 deltog i undersökningen som skedde i form av ett frågeformulär. Det visade sig finnas mindre skillnader mellan människor med syskon och utan syskon. Deltagare utan syskon rapporterade högre nivåer av neuroticism än deltagare med syskon. Denna skillnad var statistiskt signifikant. Även om föreställningar om ensam barn existerar, så är de, jämfört med bevisen och resultaten, försvinnande små.

Den här studien undersökte sambandet mellan spotlight-effekten och tillit till andra i relation till olika syskonplacering hos universitetsstudenter i Sverige. En studie (Brown & Stopas, 2007) genomfördes mer än 10 år sedan och eftersom en hel del har hänt i vårt samhälle sedan dess, skulle det vara spännande att se ifall det skett en ändring i nivån av spotlight-effekt över lag hos människor.

En annan studie (Bleske-Rechek & Kelley, 2014) använde sig endast av syskon som antingen var förstfödda i en familj, eller syskon födda senare, på grund av det så vore det givande att se ifall det kan existera skillnader i personlighet mellan personer som har syskon och personer som är ensam barn. Studien använde sig av femfaktorsteorin och i den ingår neuroticism. Författaren till denna studie ville undersöka i fall graden av neuroticism kan kopplas till graden av spotlight-effekt. En annan studie (Stronge, Shaver, Bulbulia, & Sibley 2019) påträffade skillnader i graden av neuroticism gällande ensam barn och personer med syskon.

Eftersom deltagarna i en studie (Gilovich, Kruger, & Medvec, 2002) var universitetsstudenter i USA, vore det givande att undersöka ifall det går att få ett liknande resultat när högskolestudenter i Sverige studeras; nämligen att spotlight-effekten går att påvisa även här, men att graden av effekten kan skilja sig beroende på hur studenterna växt upp i familjehemmet. Eftersom studien (Gilovich, Kruger, & Medvec, 2002) inte hade fokus på födelseordning finns det inget konkret som säger att en skillnad i denna studie skulle uppstå gällande födelseordning. Har en person dock växt upp med syskon kan den personen ha lärt sig att andra personer ofta är upptagna med sin egen prestation, något som observerades i studien. Detta är något som ensam barn, med största sannolikhet, inte har tagit del av på samma sätt, som någon som växt upp med syskon. En faktor som påverkar studiens variation är att den endast använde sig av högskolestudenter som studerade psykologi. Studenterna tjänade också extra (skol)poäng när de deltog, om de påverkade resultaten är svårt att säga.

Syfte, frågeställning och hypotes

Syftet med studien var att hitta förklaringar till varför vissa människor känner sig mer bevakade än andra och varför vissa har större tillit till andra människor. Detta utifrån att undersöka försökspersonernas syskonplacering för att kunna hitta förklaringen där. Författaren till studien

kunde bland vänner och bekanta se olika typer av personligheter där graden av tillit och hur bevakad en person kände sig verkade bero på vilken ordning i syskonskaran de var födda. Det gjorde att författaren motiverades till att undersöka skillnader i syskonplacering. Eftersom ingen kan påverka om de är det äldsta barnet, yngsta barnet, mellanbarnet eller ensam barnet i familjen vore det konstruktivt att kunna komma med en förklaring till en individs eventuella brist på tillit för att påvisa att personen ifråga inte bär ansvaret för detta. Om syskonplacering är en betydande faktor gällande tillit och spotlight-effekt skulle det kunna bidra till att ge individen i fråga ett inre lugn och en större förståelse av sig själv tack vare denna eventuella förklaring. Syftet var även att se ifall det kan finnas ett samband mellan spotlight-effekt och tillit till andra. Det kan tänkas rimligt att en person som upplever sig vara bevakad av andra även skulle ha mindre tillit till andra människor. Eftersom att vi lever i en tid då teknologi utvecklas i en rusande fart med nya typer av övervakning och identifikation så tycks det vara väldigt relevant att undersöka hur personers tillit till andra människor och känslan av övervakning, spotlight-effekt, påverkas av denna oundvikliga utveckling.

Hur man växer upp i familjehemmet är säkerligen en påverkan på individen psykologiskt, frågan är hur stor roll det spelar beroende på om man växt upp med flera syskon, ett syskon eller som ensam barn. Som nämns innan kunde författaren till studien se skillnader gällande tillit och spotlight-effekt bland annat på personer i sin omgivning som växt upp med olika placeringar i syskonskaran. Andra variabler som kan tänkas påverka är kön på individen, kön på syskon samt åldersskillnader syskon emellan. Intressant skulle vara att veta, utifrån dessa variabler, hur tillit till andra människor påverkas av uppväxten, och om nivån av spotlight-effekten varierar beroende på hur en person har levt sin första tid i livet.

Frågeställningarna var: Finns det skillnader mellan individer med olika födelseordning beträffande spotlight-effekt och tillit till andra? Och kan det finnas ett samband mellan spotlight-effekten och tillit till andra?

Hypoteserna var att det finns skillnader gällande spotligteffekten och tillit till andra mellan individer som har olika födelseordning. Alltså om de är äldsta barnet, mellanbarnet, yngsta barnet, eller ensam barnet, i familjen de växt upp i.

Denna undersökning behandlade spotlight-effekten, samt tillit till andra människor, hos högskolestudenter, i relation till hur de växt upp i familjehemmet, om de är äldsta barnet, yngsta barnet, mellanbarnet, eller ensam barn. Kön och antal syskon är två variabler som även belystes i studien.

Metod

Deltagare

Deltagarna i denna undersökning bestod av 88 högskolestudenter på en större högskola i Mellansverige varav 69 kvinnor. De valdes ut av bekvämlighet, då alla deltagare var studerande på samma högskola som författaren, och fick fylla i enkäten efter sin aktuella föreläsning, eller seminarium. Studien riktades inte till ett specifikt kön, utan till både män och kvinnor. Kravet för att delta i undersökningen var att vara högskolestuderande och att ha uppnått myndighetsålder, det vill säga 18 år. Beträffande ålder på deltagarna så var det för kvinnor ($M = 27.24$, $SD = 7.52$) och för män ($M = 25.05$, $SD = 8.91$). Totalt bland deltagarna fanns det 30 yngsta barn, 24 mellanbarn, 29 äldsta barn och fem ensam barn. Gällande antalet syskon bland deltagarna såg det ut så här; fem med inga syskon, 29 med ett syskon, 31 med två syskon, och 23 med tre syskon eller fler. Alla var högskolestuderande. Ingen kompensation gavs i samband med undersökningen.

Material

I denna undersökning användes enkäter som mätinstrument. Enkäten bestod av tre delar: den första bestod av demografiska variabler, den andra delen behandlade spotlight-effekten, och den tredje delen behandlade tillit till andra. Sammanlagt bestod enkäten till en början, alla tre delarna, av sammanlagt 48 frågor och påståenden.

I den första delen, som inkluderade demografiska variabler, fick deltagarna först uppge sitt kön, och sin ålder. Sedan fick de kryssa i hur många syskon de har, där kunde de välja mellan ett, två, tre, tre eller fler syskon, och 'har inga syskon'. Sedan skulle deltagarna fylla i information om sina syskon, maximalt tre stycken, gällande kön och ålder. Och till sist skulle de uppge om de var yngst, mellan eller äldst i syskonskaran.

I den andra delen, som rör spotlight-effekten, skulle deltagarna svara på totalt 25 påståenden.

Tre av dessa påståenden togs senare bort eftersom det uppmärksammades att de inte speglade spotlight-effekten så som det ansågs att de gjorde i den initiala processen av studien. Varje påstående besvarades på en 5-gradig skala vilken hade till uppgift att avgöra om deltagarna instämde helt, delvis, eller inte alls. Skalans språkliga uttryck definieras som; 1 (*stämmer inte alls*) och 5 (*stämmer helt*).

Eftersom författaren till studien inte kunde hitta ett redan beprövat mått för att mäta spotlight-effekten hämtades olika påståenden från olika skalor och mätinstrument ur boken 'Measures of Personality and Psychological Attitudes' (Shaver et al., 1991). Påståendena valdes ut av författaren utifrån vad han ansåg kunde spela in när de handlade om att känna sig bevakad eller inte av andra människor. Ett exempel på ett påstående som författaren ansåg kunde kopplas till spotlight-effekten var "jag är rädd för att uttrycka mig på sammankomster" där han ansåg att en person med hög nivå av spotlight-effekt skulle ha svårare att uttrycka sig på sammankomster för att den skulle oroa sig för att den blev iakttagen av många människor. En person med låg nivå av spotlight-effekt skulle däremot tänka att den möjligen blev iakttagen av få människor, och därav ha lättare för att uttrycka sig. Bland påståendena fanns även omvända påståenden, totalt 9, där alltså ett anser att personen i fråga har en hög nivå av spotlight-effekten och fem där personen anses ha en låg nivå av spotlight-effekten.

Fyra item togs från Feys (1955; i Wrightsman, 1991) Acceptance of Others skala. Exempel på påståenden var "jag gillar att vistas bland en stor skara människor (*Omvänd*)" och "jag trivs bäst när jag är ensam, borta ifrån andra människor". Femton item togs från Watson och Friends (1969; i Leary, 1991) Fear of Negative Evaluation Scale (FNE) skala. Exempel på påståenden var "jag blir spänd och skakis om jag vet att någon bedömer mig" och "jag oroar mig sällan för att verka löjlig inför andra. (*Omvänd*)". Ett item togs från Crandall, Crandall, och Katkovskys (1965; i Paulhus, 1991) Children's Social Desirability Scale (CSD) skala. Påståendet var "ibland önskar jag att mina föräldrar inte tittade till mig så ofta". Ett item togs från Learys (1983; i Leary, 1991) Interaction Anxiousness Scale skala. Påståendet var "Jag önskar att jag hade mer självförtroende i sociala situationer". Ett item togs från McCroskeys (1982; i Leary, 1991) Personal Report of Communication Apprehension (PRCA-24) skala. Påståendet var "jag är rädd för att uttrycka mig på sammankomster".

Cronbachs alfa för delen som rör spotlight-effekten fick ett värde på $\alpha = .89$.

I den tredje delen, som rör tillit till andra, skulle deltagarna svara på totalt 16 påståenden. Varje påstående besvarades på en 5-gradig skala, vilken hade till uppgift att avgöra om deltagarna instämde helt, delvis, eller inte alls. Skalans språkliga uttryck definieras som; 1 (*stämmer inte alls*) och 5 (*stämmer helt*).

Författaren till studien hämtade olika påståenden från olika skalor och mätinstrument ur boken 'Measures of Personality and Psychological Attitudes' (Shaver et al., 1991). Eftersom

det inte fanns ett beprövat mätinstrument för spotlight-effekten ville författaren även här, gällande tillit till andra, sätta ihop ett icke beprövat mätinstrument för att mäta nivån av tillit till andra hos deltagarna. Författaren ville även koppla påståendena till målgruppen vilken var studenter på högskola som snart ska ut i arbetslivet. Därför valdes påståenden som till exempel "de flesta studenter fuskar inte när de skriver en tenta" och "om du vill att folk ska göra ett jobb rätt så bör du förklara saker och ting detaljerat och övervaka dem grundligt". Bland påståendena fanns även omvända påståenden, totalt 8, där alltså ett anser att personen i fråga har en hög nivå av tillit till andra och fem där personen anses ha en låg nivå av tillit till andra.

Nio item togs från Christie och Geis's (1970; i Wrightsman, 1991) Machiavellianism skala därav fem från Mach 1V (Version 1), en från Mach V Attitude Inventory (Version 2) och tre från Kiddie Mach (Version 3). Exempel på frågor var "berätta aldrig den riktiga anledningen till varför du gjorde något, såvida du inte tjänar på det" och "de flesta människor är i grund och botten goda och snälla. (Omvänd)".

Sju item togs från Wrightsman's (1964, 1974; i Wrightsman, 1991) Philosophies of Human Nature skala. Exempel på frågor var "de flesta studenter fuskar inte när de skriver en tenta" och "de flesta människor skulle ljuga om de kunde tjäna på det. (Omvänd)".

Cronbachs alfa för delen som rör tillit till andra fick ett värde på $\alpha=.75$.

Procedur

Datainsamlingen utfördes på en högskola i Mellansverige. Enkäterna delades ut till studenter i klassrum efter deras föreläsningar eller seminarier, de tillfrågades ifall de kunde tänka sig att delta, deltagande var frivilligt, och de som deltog stannade kvar efter föreläsningen och fyllde i enkäten i fråga. Studien presenterades för eleverna som en undersökning som behandlade graden av spotlight-effekten samt graden av tillit till andra människor hos studenterna. De informerades innan enkäten delades ut att deltagandet var helt frivilligt, och att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande. De informerades även om att deras svar skulle behandlas konfidentiellt, att studiens resultat endast skulle användas i forskningssyfte samt att det är för allmänheten helt sekretessbelagt (Vetenskapsrådet, 2017). All data samlades in i två omgångar. I samband med att enkäten delades ut så mottog även deltagarna ett missivbrev. I missivbrevet så informerades deltagarna om att den som genomförde studien själv var studerande på högskolan och att han skulle skriva en c-uppsats om spotlight-effekten och tillit till andra och dess påverkan på människor. En kort förklaring av vad spotlight-effekten är gavs till deltagarna. Syftet med studien, att undersöka människors grad av spotlight-effekt och tillit till andra i förhållande till syskonplacering, gavs även till deltagarna. Kontaktinformation till författaren fanns även med i missivbrevet.

Resultat

Deskriptiv statistik med medelvärden och standardavvikelser för spotlighteffekten och tillit till andra för syskonplacering, kön samt syskonantal har sammanställts i Tabell 1. I studien används begreppen syskonplacering och födelseordning synonymt med varandra.

Tabell 1

Medelvärden och standardavvikelser på spotlighteffekten och tillit till andra för olika demografiska variabler

Variabler	Spotlight-effekt	Tillit till andra
	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Syskonplacering		
Äldsta (<i>n</i> = 29)	2.77 (0.64)	3.30 (0.49)
Mellan (<i>n</i> = 24)	3.05 (0.82)	3.33 (0.55)
Yngsta (<i>n</i> = 30)	2.86 (0.62)	3.27 (0.47)
Kön		
Kvinnor (<i>n</i> = 69)	2.96 (0.67)	3.34 (0.48)
Män (<i>n</i> = 19)	2.74 (0.72)	3.10 (0.49)
Syskonantal		
Noll (<i>n</i> = 5)	3.43 (0.30)	3.15 (0.39)
Ett (<i>n</i> = 29)	2.82 (0.68)	3.37 (0.49)
Två (<i>n</i> = 31)	2.77 (0.67)	3.29 (0.46)
Tre (<i>n</i> = 23)	3.09 (0.73)	3.23 (0.57)

Frågeställningen i inledningen ville ta reda på om det finns skillnader mellan individer med olika födelseordning gällande spotlight-effekt och tillit till andra samt om det kunde finnas ett samband mellan spotlight-effekt och tillit till andra. Hypoteserna till studien var att det finns skillnader i födelseordning beträffande spotlight-effekt och tillit till andra.

För att ta reda på om det finns signifikanta skillnader mellan födelseordningsgrupper angående spotlight-effekt genomfördes en ANOVA där födelseordning var oberoende variabel och spotlight-effekt var beroende variabel. Resultat av ANOVA visade att ensam barn hade den högsta nivån av spotlight-effekten ($M = 3.26$, $SD = 0.29$) och de äldsta barnen den lägsta nivån ($M = 2.86$, $SD = 0.57$), men skillnaden var inte signifikant, $F(2, 80) = 1.19$, $p = .309$.

För att ta reda på om det finns signifikanta skillnader mellan män och kvinnor angående spotlight-effekt genomfördes en ANOVA där kön var oberoende variabel och spotlight-effekt var beroende variabel. Resultat av ANOVA visade att kvinnor tenderade att ha en högre grad av spotlight-effekten ($M = 2.97$, $SD = 0.55$) än männen ($M = 2.71$, $SD = 0.59$), men skillnaden var inte signifikant, $F(1, 86) = 1.48$, $p = .227$.

För att ta reda på om det finns signifikanta skillnader mellan syskonantal angående spotlight-effekt genomfördes en ANOVA där syskonantal var oberoende variabel och spotlight-effekt var beroende variabel. Resultat av ANOVA visade en icke signifikant skillnad, $F(3, 84) = 2.08$, $p = .110$.

För att ta reda på om det finns signifikanta skillnader mellan födelseordning angående tillit genomfördes en ANOVA där födelseordning var oberoende variabel och tillit var beroende variabel. Resultat av ANOVA visade en icke signifikant skillnad, $F(2, 80) = 0.10$, $p = .902$. Det går att se att ensam barn har den lägsta nivån av tillit ($M = 3.15$) men det kan inte antas gälla i populationen.

För att ta reda på om det finns signifikanta skillnader mellan kön angående tillit genomfördes en ANOVA där kön var oberoende variabel och tillit var beroende variabel. Kvinnor tenderade att ha högre tillit ($M = 3.34$, $SD = 0.48$) än männen ($M = 3.10$, $SD = 0.49$), men skillnaden var inte signifikant skillnad, $F(1, 86) = 3.68$, $p = .058$.

För att ta reda på om det finns signifikanta skillnader mellan syskonantal angående tillit genomfördes en ANOVA där syskonantal var oberoende variabel och tillit var beroende variabel. Resultat av ANOVA visade en icke signifikant skillnad, $F(3, 84) = 0.51$, $p = .679$.

För att undersöka om det finns ett samband mellan tillit och spotlight-effekt genomfördes en Pearsonkorrelationsanalys. Resultatet visade ett negativt samband mellan dem, vilket betyder att ju högre spotlight-effekt som deltagarna visade, desto lägre tillit till andra tenderade de rapportera men sambandet var inte signifikant, $r(88) = -.19, p = .081$.

Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka nivåerna av spotlight-effekt och tillit till andra utifrån syskonplaceringen i familjen. Detta för att underlätta för individer att förstå varför de känner sig på ett visst sätt, till exempel att de kanske känner sig bevakade eller har svårt att förlita sig på andra.

Resultaten visade att ensam barn tenderade att ha en högre nivå av spotlight-effekt, och en lägre nivå av tillit till andra, jämfört med personer med syskon. Mellanbarnen hade den näst högsta nivån av spotlight-effekten, efter ensam barnen. Dessa skillnader var dock inte signifikanta. Kvinnor hade en högre nivå av både spotlight-effekt och tillit till andra jämfört med män, men skillnaderna var inte signifikanta. På syskonskaran så tenderade att ha mellanbarnen det högsta nivån av tillit till andra, och det äldsta barnet visade sig ha den lägsta nivån av spotlight-effekt. Dessa resultat var inte signifikanta. Hypoteserna i denna studie var oriktade och sa att det fanns skillnader i nivån av spotlight-effekt och tillit till andra mellan personer som växt upp som antingen det äldsta barnet, mellanbarnet, yngsta barnet eller ensam barnet i sin familj. Hypoteserna bekräftades inte. Det fanns inte heller något signifikant samband mellan spotlight-effekt och tillit till andra i studien.

Resultaten visade att ensam barn hade en högre nivå av spotlight-effekt och en lägre nivå av tillit till andra, men inga signifikanta skillnader, jämfört med individer med syskon. Man kan dra en parallell till en studie (Lindberg, 2015) som nämndes i inledningen där författaren inte hittade några större samband med ensam barn relaterat till neuroticism. Spotlight-effekten kan tänkas påverka neuroticism och vice versa, det tenderar därför logiskt att inget av dessa resultat visade sig vara signifikanta.

I inledningen presenterades en studie (Yucel, 2013) gällande förtroende för andra människor kopplade till syskonskap. Där fann författaren att individer som har fyra syskon eller fler har mindre förtroende för människor jämfört med individer utan syskon. Då studien (Yucel, 2013) omfattade över 20,000 deltagare under en längre tidsperiod, undersöktes det ifall det gick att få ett annat resultat, då det fokuserades på endast högskolestudenter. Här upptäcktes ett annorlunda, ej signifikant, resultat; nämligen att personer med tre syskon eller fler, hade en högre nivå av tillit, jämfört med ensam barn. Om detta beror på att högskolestudenter är annorlunda än den övriga populationen, eller om den inte så jämna könsfördelningen bidrog till skillnaden, kan vara värt att undersöka. Där skulle det kunna genomföras en studie med lika många män som kvinnor, för att se ifall resultatet blir annorlunda.

Det nämndes tidigare i denna studie att spotlight-effekten inte behöver anses vara något positivt eller negativt, utan att det kan bero på situationen. I inledningen togs en tidigare metaanalys (Eckstein, et al., 2010) upp där författarna valde att granska tidigare studier som hade hittat signifikanta karaktärsdrag på personer utifrån syskonplacering i familjen. Där fann författarna att ett typiskt karaktärsdrag för ensam barn var; *ett stort behov för prestation*. Här borde belysas en viktig punkt; ensam barnen i denna studie visade sig ha en högre nivå av spotlight-effekten, dock ingen signifikant skillnad. Det kan betyda att de känner ett stort behov av att prestera, helt enkelt. Dock, eftersom spotlight-effekten inte har ett värde på en positiv/negativ-skala, så kunde samtidigt ensam barnen visa på en lägre nivå av tillit till andra, även om skillnaden inte var signifikant. Vore en högre nivå av spotlight-effekten enbart något positivt, så skulle ett högre resultat av spotlight-effekten antagligen visa på ett högre resultat av

tillit till andra. Utifrån resultaten i denna studie, tillsammans med resultaten från metaanalysen (Eckstein, et al., 2010), vore det givande att undersöka ensam barnens position i karriären, i kombination med familjelivet i vuxen ålder. Här skulle en hypotes kunna vara att ensam barnen uppnår högre positioner i arbetslivet på grund av att de har ett stort behov för prestation, samtidigt som många lever ensamma då de har mindre tillit till andra och får på grund av det svårare att förlita sig på en partner, och därav svårare att bilda en egen familj.

Resultaten i denna studie visade att det äldsta barnet i familjen besitter den näst högsta tilliten till andra, nästan lika högt som mellanbarnet som besatt den högsta tilliten till andra, dessa resultat var dock ej signifikanta. Det kan tittas på en studie (Courtiol et al., 2009) som nämns i inledningen som finner att det äldsta barnet i familjen är den minst förtroendefulla personen i vuxen ålder. Då det gått elva år mellan dessa två studier så kan man spekulera i att det kan ha skett en ändring i hur familjerollen ser ut idag.

Resultaten i denna undersökning visade på små, ej signifikanta, skillnader i nivån av tillit till andra och spotlight-effekt utifrån födelseordning. En studie (Marini & Kurtz, 2011) som nämndes i inledningen, som inte fann några större skillnader, undersökte även den skillnader i födelseordning på högskolestudenter, men utifrån femfaktorsteorin. Eftersom den studien (Marini & Kurtz, 2011) hade liknande variabler, men exkluderade ensam barn och hade en mer strikt definition på syskon var det därför av intresse att se ifall denna studie kunde finna några skillnader. För att spinna vidare på dessa två studier som båda använder sig av högskolestudenter och födelseordning skulle det kunna fokuseras på att undersöka andra variabler, eventuellt självförtroende och stress. Dessa variabler kan anses vara väldigt centrala att undersöka i dagens samhälle då reklam, sociala medier och en större digitalisering påverkar människors stressnivåer, och även självförtroende, särskilt beträffande unga människor.

Denna studie fann att ensam barn har en högre nivå av spotlight-effekt samt en lägre nivå av tillit till andra, dock inga signifikanta skillnader, och om vi blickar tillbaka till inledningen så ser vi där att det nämns en studie (Stronge et al., 2019) som också undersöker ensam barn, men där undersöks graden av neuroticism, just för att negativa uppfattningar finns gällande ensam barn. Även om skillnaderna mellan personer med, och utan syskon, i båda dessa studier var små, så existerade de ändå i form av något negativt. Om detta beror på att, som den tidigare studien (Stronge et al., 2019) nämnde, det finns negativa uppfattningar gällande ensam barn och att detta bidrar till att ensam barnen erhöLL dessa resultat, eller om det helt enkelt beror på en saknad av syskon och brist på interaktion med andra under en tidig ålder, vore givande att utreda.

Eftersom det kan tänkas vara svårt att definiera spotlight-effekten som något positivt eller negativt så kan det tittas på ett annat resultat som erhöLLs i denna studie; nämligen att det fanns en icke-signifikant tendens till ett negativt samband mellan spotlight-effekten och tillit till andra. Det betyder att ju högre nivå av spotlight-effekt som erhöLLs, desto lägre nivå av tillit till andra erhöLLs. Detta kan tolkas som att om en person finner sig själv vara skådat av andra ofta, innebär det något negativt för den personen, och det negativa är då en brist på tillit till andra människor. Eller vice versa, att inte känna tillit leder till känslan av bevakning. Sedan är det ju såklart skillnad på om en person känner sig skådad av andra när den sagt något pinsamt, eller kanske kommit först i ett maratonlopp. Det går dock att anta att personerna i denna studie som fann sig själv mer i centrum än andra, även hade svårare att förlita sig på andra personer jämfört med dem som erhöLL en lägre nivå av spotlight-effekten.

Reliabilitetsvärdet Cronbachs alfa fick ett högre värde på de båda spotlight-effekt och tillit till andra, vilket ger studien en bra reliabilitet. Antalet deltagare uppgick till 88, vilket är ett högre antal som ger studien tillförlitlighet. Utdelning av enkäter skedde under åren 2016 och 2020. Studien fokuserade ej på specifika program, som till exempel enbart vårdprogram eller teknikprogram, utan enkäter delades ut i olika föreläsningssalar helt slumpmässigt. Deltagarna i studien hade heller inte någon tidspress på sig att slutföra enkäten, utan kunde ta den tid de

behövde för att fylla i de olika påståendena. Personerna som deltog i studien blev också informerade om att de var anonyma när de genomförde undersökningen och att svaren skulle komma att behandlas konfidentiellt. Detta kan tänkas ha gett deltagarna ett lugn och på så vis kunnat vara helt ärliga när de svarade på de olika påståendena och bör därför ses som en styrka till svarens tillförlitlighet.

Enkätundersökningen genomfördes efter högskolestudenternas föreläsningar i samma sal de haft föreläsningen i, och då en speciell tid ej var avsatt till detta kan det tänkas att en del högskolestudenter hade bråttom och därav inte svarade på enkäten på ett sådant sätt som de skulle gjort om speciell tid var avsatt för undersökningen, till exempel i form av att boka in en tid. Deltagarna satt även i samma sal allihop, och även om de inte bevakades så fanns lärare och förundersökningsledare närvarande i salen, vilket kan ha gett deltagarna en känsla av att vara övervakade, och kan på grund av det ha svarat annorlunda än om de, till exempel, hade suttit ensamma i varsitt rum utan någon som helst tillsyn. Eftersom ensamheten procentuellt utgör en mindre del av befolkningen, och även här i denna studie, kan reliabiliteten vara hotad då denna studie enbart inkluderade fem stycken ensamheten. En annan invändning mot studien är att även om studien innefattade 88 deltagare, så var endast 19 män, vilket kan betyda att ett annat resultat eventuellt hade kunnat erhållits om könsfördelningen hade varit jämnare.

Gällande konstruktiv validitet och enkäten i sig finns ytterligare invändning mot studien, nämligen om den verkligen mätte vad som var menat att mäta, alltså spotlight-effekten. Författaren till studien fann inte ett redan beprövat mått för att mäta spotlight-effekten, därför hämtades olika påståenden från olika skalor och mätinstrument ur boken 'Measures of Personality and Psychological Attitudes' (Shaver et al., 1991). Påståendena valdes ut utifrån vad som ansågs kunde påverka en person när de handlade om att känna sig bevakad eller inte. Tre påståenden togs senare bort eftersom de inte ansågs mäta spotlight-effekten som det var tänkt. Samma sak gällde för att mäta tillit till andra, även där hämtades olika påståenden från olika skalor och mätinstrument ur boken 'Measures of Personality and Psychological Attitudes' (Shaver et al., 1991). Beträffande delen tillit behövdes dock inga påståenden senare tas bort. Framtida forskning kan med fördel rikta in sig på att skapa ett tillförlitligt instrument för att mäta spotlight-effekten.

Då det kan uppfattas vara svårt att se spotlight-effekten som något konkret positivt eller negativt blir det också svårt att tolka resultaten och förstå varför ensamheten i denna studie erhöll det högsta värdet på skalan spotlight-effekt, samtidigt som de erhöll det lägsta värdet på skalan tillit till andra. Ett förslag för en framtida studie torde vara att dela upp undersökningen i två delar där en del behandlar spotlight-effekten ur ett positivt perspektiv, och en annan del där den behandlas ur ett negativt perspektiv. Till exempel kan den första delen innehålla påståenden som handlar om huruvida man blir sedd när man har lyckats bra med träningen, eller kanske lyckats ta sig längre i karriären, och den andra delen kan innehålla påståenden som handlar om huruvida man blir sedd när man gjort något som uppfattas som negativt, till exempel spillt något på sin tröja eller sagt något pinsamt i en diskussion på arbetsplatsen. Detta för att särskilja positiva och negativa upplevelser. Deltagare i den framtida studien skulle möjligtvis kunna uppvisa helt olika resultat beträffande spotlight-effekten beroende på vilken del de besvarar. Beroende på de olika variablerna för den framtida studien så skulle det mycket väl kunna vara så att alla deltagare i studien erhåller ett ganska lika värde av spotlight-effekten generellt, men att när man granskar de olika delarna, de positiva och negativa, erhåller helt olika värden. Då studien fann små skillnader, ej signifikanta sådana, både gällande spotlight-effekt och tillit till andra gällande syskonplacering finns det även där utrymme för andra framtida studier. För att undersöka ifall de traditionella familjrollerna håller på att fasas ut, till exempel att det äldsta barnet ska leda, och det minsta barnet kan göra lite som den vill och ändå komma undan med det, skulle man kunna utföra en kvalitativ undersökning där man utreder vad försökspersonerna har för tankar när det kommer till rollerna i familjen. Rollerna som vi ges

vid födseln, eller senare i livet, och väldigt sällan väljer på egen hand. En fördel för en sådan studie skulle vara att fokusera på ungdomar och unga vuxna som möjligen har en annan bild av familjerollen, i jämförelse med äldre generationer. Ytterligare förslag på en framtida studie skulle kunna vara att undersöka spotlight-effekten på ett mer traditionellt sätt, till exempel som studien i inledningen där deltagare fick uppskatta hur många som observerat en t-shirt de bar och sedan testa om det finns skillnader i födelseordning i huruvida deltagarna kände sig observerade.

Slutsats

Vi lever i en värld där kommunikering hela tiden utvecklas och det kan vara troligt att tänka att människor kommunicerar mer idag än tidigare, till exempel genom sociala medier och övriga kanaler i allmänhet. Dock så kan det spekuleras i att den mer genuina kommunikeringen där människor talar om känslor och andra djupare ting, inte utvecklas på samma sätt. Alltså att människor inte får knyta an till andra, vilket kan leda till att människor grubblar mer och inte får en ärlig chans att tala med någon på djupet. Detta skulle kunna leda till att människor tror att det är något fel på dem utifrån den person de är, men kanske finns det en till, mer logisk förklaring; alltså att det är något från barndomen, uppväxten i familjehemmet, som fått dem att spekulera i denna bana. Det ansågs därför väldigt konstruktivt att försöka presentera en förklaring för individer att den eventuella bevakning de känner, eller den eventuella brist på tillit de känner, enkelt kan förklaras genom att bara titta tillbaka i tiden på sin uppväxt, detta skulle kunna ge människor en känsla av lugn och trygghet, och att de på så vis får ett mycket drägligare liv.

Resultaten i denna studie visade små skillnader, ej signifikanta sådana, gällande spotlight-effekt och tillit till andra utifrån syskonplacering och kön. Tidigare studier som togs upp i inledningen kunde inte heller påvisa någon större skillnad i födelseordning, med ett undantag för en studie (Stronge, Shaver, Bulbulia, & Sibley 2019) gällande ensam barn. Detta kan tolkas som att vi lever i en ständigt utvecklande värld där traditionella familjeroller och könsroller kontinuerligt fasas ut. Värt att nämna är också att det äldsta barnet i familjen visade sig ha den lägsta graden av spotlight-effekten även som skillnaden inte var signifikant. Alla människor är trots allt olika, och bara för att du är född först betyder det inte att du har de bästa egenskaperna för att leda eller beskydda. Om människor upplystes om detta skulle möjligtvis bättre familjeförhållanden kunna skapas, där roller inte utses baserat på födelseordning eller kön, även om det i flera fall finns en resonabel anledning till det. Att det visade sig finnas ett negativt, ej signifikant, samband mellan tillit till andra och spotlight-effekt i denna studie visar på att spotlight-effekten här kan uppfattas som något negativt, i alla fall av försökspersonerna i denna studie. Sedan kan det såklart antas att för vissa människor är det positivt att stå i centrum, och för andra är det en pina. Om det betyder att just högskolestudenter ogillar att stå i centrum mer än den övriga populationen kan det givetvis spekuleras vidare i. Skulle samma undersökning utföras på en annan grupp av människor så skulle det eventuellt bli ett positivt samband mellan tillit till andra och spotlight-effekt.

Att hjälpa människor, och familjer, att skapa en bättre livskvalité, är något det alltid borde jobbas för, och om det är möjligt med hjälp av att öppna upp och skapa en dialog gällande familjerollen, så är det något det borde fortsättas med.

Referenser

- Bleske-Rechek, A., & Kelley J. A. (2014). Birth order and personality: A within-family test using independent self-reports from both firstborn and laterborn siblings. *Personality and Individual Differences*, 56, 15-18. doi:10.1016/j.paid.2013.08.011
- Brown, M. A., & Stopa, L. (2007). The spotlight effect and the illusion of transparency in social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 21, 804-819. doi:10.1016/j.janxdis.2006.11.006
- Courtiol, A., Faurie, C., & Raymond, M. (2009). Birth order affects behaviour in the investment game: Firstborns are less trustful and reciprocate less. *Animal Behaviour*, 78, 1405-1411. doi:10.1016/j.anbehav.2009.09.016
- Eckstein, D., Aycok, K. J., Sperber, M. A., McDonald, J., Van Wiesner, V., Watts, R. E., & Ginsburg, P. (2010). A review of 200 birth-order studies: Lifestyle characteristics. *The Journal of Individual Psychology*, 66, 408-434. doi: 10.1007/s00148-019-00747-4
- Gilovich, T., Kruger, J., & Medvec, V. H. (2002). The spotlight effect revisited: Overestimating the manifest variability of our actions and appearance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 38, 93-99. doi:10.1006/jesp.2001.1490
- Gilovich, T., & Savitsky, K. (1999). The spotlight effect and the illusion of transparency: Egocentric assessments of how we are seen by others. *Current Directions in Psychological Science*, 8(6), 165-168. doi:10.1111/1467-8721.00039
- Haikal, M., & Hong R.Y. (2010). The effects of social evaluation and looming threat on self-attentional biases and social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 24, 345-352. doi:10.1016/j.janxdis.2010.01.007
- Leary, M. R. (1991). Social anxiety, shyness, and related constructs. In J. P. Robinson, P. R. Shaver and L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (Vol. 1 pp.161-191). San Diego: Academic Press.
- Lindberg, C. (2015). *Syskonplaceringens relation till personligheten hos vuxna personer*. C-uppsats, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet. Hämtad från <http://su.diva-portal.org/>
- Marini, V. A., & Kurtz, J. E.(2011). Birth order differences in normal personality traits: Perspectives from within and outside the family. *Personality and Individual Differences*, 51, 910-914. doi:10.1016/j.paid.2011.07.019
- Paulhus, D. L. (1991). Measurement and control of response bias. In J. P. Robinson, P. R. Shaver and L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (Vol. 1 pp.17-51). San Diego: Academic Press.
- Stronge, S., Shaver, J. H., Bulbulia, J., & Sibley, C. G. (2019). Only children in the 21st century: Personality differences between adults with and without siblings are very, very small. *Journal of Research in Personality*, 83. doi:10.1016/j.jrp.2019.103868
- Sundgren, P., & Wall, M. (2008). *Övervakningens effekt på individen: Kopplingen till fenomenet social önskvärdhet*. C-uppsats, Akademin för hållbar Samhälls- och Teknikutveckling, Mälardalens högskola, Eskilstuna/Västerås. Hämtad från <http://mdh.diva-portal.org/>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wrightsman, L. S. (1991). Interpersonal trust and attitudes toward human nature. In J. P. Robinson, P. R. Shaver and L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (Vol. 1 pp.373-412). San Diego: Academic Press.
- Yucel, D. (2013). Number of siblings and generalized trust. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 41, 1399-1408. doi:10.2224/sbp.2013.41.8.1399